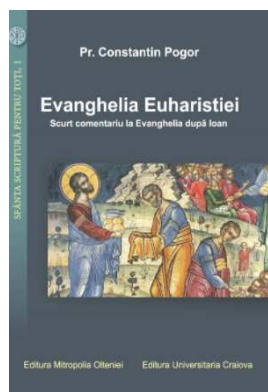

Pr. lect. univ. dr. IOAN MIHOC - Pr. Constantin Pogor, *Evanghelia Euharistiei. Scurt comentariu la Evanghelia după Ioan*, Editura Mitropolia Olteniei și Editura Universitaria Craiova, 2020, 246 p.

Cu binecuvântarea Î.P.S. Părinte acad. Irineu, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, comentariul pastoral-exegetic al Evangheliei a patra realizat de către Pr. Constantin Pogor inaugurează colecția „Sfânta Scriptură pentru toți” și reușește să antreneze într-o lectură „vie, actuală și dinamică” (p. 10) pe cititorul de astăzi, ajutându-l să se concentreze pe mesajul central al Sf. Apostol Ioan, și anume viața în *Hristos* în sânul liturghiei și filantropiei. Autorul cărții este preot paroh al Parohiei ortodoxe române „Sfântul Apostol Andrei și Sfântul Ierarh Materne” (Gent-Aalst, Belgia). Doctor în teologie din anul 2012 al *Université catholique de Louvain* (Belgia), Pr. Pogor predă Vechiul Testament la *Institut de théologie orthodoxe „Apôtre Paul”* (Bruxelles, Belgia) și la *Centre Orthodoxe d'Étude et de Recherche „Dumitru Stăniloae”* (Paris, Franța).

Cuvântul înainte, semnat de Pr. prof. Vasile Mihoc, semnalează faptul că „puține lucruri în viața aceasta pot fi mai de preț și mai luminoase decât a te lăsa cucerit de Evanghelia de la Ioan și de Cuvântul și Fiul lui Dumnezeu, despre care ea dă o mărturie într-un mod atât de înalt” (p. 17). Cu privire la justificarea sintagmei din titlul cărții, „Evanghelia Euharistiei”, citim tot aici: „Cât de incompletă ar fi învățătura Bisericii despre Sfânta Euharistie, precum și cea despre necesitatea absolută și importanța unică a împărtășirii noastre din Pâinea cea vie a Trupului și Sângelui Mântuitorului fără Evanghelia de la Ioan!” (p. 18).

Propunând și evidențiind dimensiunea pastorală a textului ioaneic într-o „lectură duhovnicească selectivă, comprehensibilă și dinamică” a Evangheliei a patra, Pr. Constantin Pogor reține cu precădere „învățăturile și informațiile folositoare sufletului” (p. 22) și alege să urmărească textul din două perspective tematice: *identitate* și *finalitate*: „Dacă prima perspectivă ne introduce în chestiunea identității personajului principal, adică cea a originii lui Iisus din Nazaret, cel de-al doilea orizont se oprește asupra scopului sau finalității misiunii Acestuia” (p. 25).

După o atenție specială acordată *Prologului ioaneic* (p. 25-46), comentariul este structurat în trei părți: I. *Cartea semnelor* (cap. 2-11): *Nunta din Cana, anticamera Euharistiei; Trei conversații bulversante; Semnele lui Iisus; Pâinea vieții – Euharistia; Necredința și uimirea iudeilor* (p. 47-138) II. *Paștele lui Mesia* (cap. 12-19): *Ceasul Meu a sosit; Cuvântările de despărțire; Rugăciunea lui Iisus; Paștele lui Mesia* (p. 139-204) și III. *Învierea* (cap. 20-21): *Învierea, pecetea și garanția Euharistiei; ICHTHYS, hrana vieții veșnice* (p. 205-220). Epilogul (p.

221-224) subliniază că prin cele două orizonturi tematice ale cărții - identitatea și finalitatea - trebuie să remarcăm preeminența Euharistiei (p. 222).

Adresată unor cititori chemați de Sfântul Apostol Ioan la *îndumnezeire* încă din Prolog (1,1-18), Pr. Constantin evidențiază modul în care Evanghelia a patra „respiră” Taina Sfintei Euharistii, semnalând de la început că „semnele (minunile, n.n.) lui Iisus, preceptele Sale și mai ales Învierea Sa din morți converg împreună spre Euharistie” (p. 26). De asemenea, conotația liturgică a textului este subliniată: „Sesizăm că totul este traversat de idea de mărturisire a Luminii, după cum și Sfânta Liturghie se încheie cu înălțătoarele cuvinte: *Am văzut Lumina cea adevărată...*” (p. 31).

Episodul nunții din Cana poate fi citit în cheie euharistică: „Tainic ne învață Evangelistul Ioan, că Sfânta Euharistie este asemenea unei nunți, unde Mirele Hristos își ferește mireasa, Biserica Sa, adică pe noi, creștinii”. Dar, de asemenea, episodul respectiv poate fi explicat din perspectiva restabilirii Legământului: „Paștele iudaic este în templul iudeilor din Ierusalim, un spațiu necurat pentru Iisus, motiv pentru care Nunta, adică reluarea și refacerea Legământului dintre Dumnezeu și poporul Său, are loc în Cana, din Galileea neamurilor, cea prea puțin curată pentru iudei, însă fără prihană pentru Iisus” (p. 51-52).

Cu privire la „închinarea în duh și adevăr”, cultul noii iconomii religioase, autorul surprinde foarte bine noutatea Evangheliei: „Noțiunea de templu suportă și ea o modificare profundă prin deplasarea centrului adorării lui Dumnezeu de la un loc circumscris într-o realitate nouă și inedită. Prin aceasta, slăvirea adecvată se realizează nu doar într-un loc, ci, mai ales, printr-un Trup, prin Trupul euharistic al lui Mesia. Această idee va fi reluată și dezvoltată de Iisus în convorbirea cu femeia samarineancă (In 4,1-43)” (p. 53).

Uneori, semnificative pentru teologia Evangheliei a patra, pot fi anumite detalii care ar putea trece neobservate de cititorul neavizat, așa cum este acesta: „Imaginea Porții Oilor trimite la chipul blând al Păstorului ce se îngrijește de mioarele bolnave, care tânjesec după tămăduire lângă apă, poate aceea a botezului” (p. 76). Dar și elementele descriptive aghiografice reținute în *Sinaxar* pot fi exploatate în comentariu, așa cum dovedește cartea de față în legătură cu slăbănogul de la Vitezda: „Tradiția ... afirmă că, slujitorul care a lovit pe Iisus pe obraz de față cu Marele-Preot, este acest om vindecat, acest fost infirm” (p. 77). Astfel, rezultă că avertismentul pe care el l-a primit din partea lui Iisus, „să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău” (In 5,14), se dovedește a fi și mai necesar în cazul său.

Deturnarea sensului adevărat al Sabatului în lumea palestiniană a epocii lui Iisus, prin tot felul de constrângeri și limitări ale persoanei, este urmărită atât în cauza cât și în consecințele spirituale: „Micimea sufletului adversarilor (lui Iisus, n.n.) schimonosise dinamismul sâmbetei în restricții iraționale, un fel de carantină duhovnicească, ce public înfățișa imaginea salvării, însă intim conducea spre moarte, prin sufocarea persoanei și a credinței” (p. 78). Pe baza textului ioaneic și cu discernământ, autorul demască pe „fiii diavolului”, adică pe cei care fiind stăpâniți de mândrie sunt paralizați de robia păcatului și sunt în voia tatălui lor, care

este „de la început ucigător de oameni” și „mincinos și tatăl minciunii” (In 8,44) (p. 110-111). De actualitate sunt considerațiile autorului despre modul în care putem să ne eliberăm din „captivitatea fricii” (p. 168).

În mod constant, interpretarea textului ioaneic este realizată atent din perspectiva specialistului în studiul Vechiului Testament. De exemplu, cu privire la hrănirea miraculoasă a mulțimii, părintele Constantin Pogor notează acestea: „Hristos cere ucenicilor să orânduiască pe cei cinci mii de bărbați. Acum, ucenicii lui Mesia se ocupă de ordonarea poporului, precum, odinioară, Moise a instituit în Israel căpetenii peste zeci, peste sute și peste mii (Ieș 18,21.25-26)” (p. 87). Cele douăsprezece coșuri de firimituri rămase „reprezintă pe fiii lui Iacov, strămoșul viitorului popor al lui Israel” (p. 88; a se vedea și p. 154, tradiția iudaică a Paștelui; sau p. 189, corespondența tainică dintre întrebarea lui Iisus „Pe cine căutați?” din grădina Ghetsimani, și întrebarea dumnezeiască din grădina raiului „Unde ești”, Fac 3,9, p. 189; mențiunea despre eroii naționali ca Iudita, Estera sau familia Macabeilor, p. 194; referințele vechi-testamentare cu privire la răstignire, p. 201-202; sau cele cu privire la puterea iertării dăruită Apostolilor prin „sufflare” p. 209; și mărturisirea lui Toma despre Iisus, „Domnul meu și Dumnezeu meu”, p. 211).

Încadrând expunerea exegetică într-o lumină pastorală, pentru o mai conștientă asumare a Euharistiei, nu lipsesc polemicile constructive față de interpretările deviate: „Capitolul de față (șase, n.n.) prezintă o importanță deosebită, deoarece aici este respinsă... concepția secularizantă a celor care consideră Sfânta Taină a Euharistiei ca fiind un simplu simbol, o anamneză a unui fapt trecut... În acest capitol, Iisus Hristos condiționează clar unirea cu Dumnezeu și viața veșnică de Euharistie” (p. 90-91). Comentariul evidențiază foarte bine faptul că tema centrală din cap. 6 privitoare la Euharistie „revine în cadrul ultimelor momente din viața pământească a lui Mesia, care își așează ucenicii în fața noilor realități duhovnicești. El se descoperă acestora întărindu-i prin imaginea viței de vie, simbolul Euharistiei” („Eu sunt vița cea adevărată” - In 15,1) (p. 169). Însă, conform parabolei viței (In 15,1-8), autorul atrage atenția că „nu calitatea de membru al viței aduce mântuirea, ci roadele produse”, amintind că „în și prin Sfânta Euharistie vița transpiră apă și vin și, în acest mod, avem posibilitatea de a bea împreună în cadrul Noului Legământ” (p. 174).

Urmărind cu acrivie noțiunile definitorii ale teologiei Sf. Apostol Ioan, autorul sesizează importanța lor pentru exprimarea unor învățături parenetice, precum importanța mărturisirii, așa cum este ilustrat, de pildă, în observațiile pertinente cu privire la termenul-cheie „lumină” (p. 152-153) sau la gestul spălării picioarelor ucenicilor, care este perceput nu doar ca un gest al smereniei, ci este integrat în exigența poruncii celei noi a iubirii (In 13,34-35). „Dacă nu căutăm să devenim mărturisitorii lui Iisus, ne atrage atenția autorul, este posibil ca, în momentul cernerii credinței, să ne lepădăm de Domnul, după cum a făcut-o discipolul Petru” (p. 163). Un avertisment atât de important pentru „cernerea” timpului de față, în care, în mod evident, lipsa mărturisirii atrage și lipsa iubirii, și invers! Acestea ne fac să decădem în „iadul disperării și al singurătății, stare ce se caracterizează prin absența energiei dumnezeiești, prin lipsa comunicării și a

iubirii” (p. 164). Dimpotrivă, „turma mică, în preajma ostilității disimulate a Luceafărului înțeleghător și binevoitor, se cunoaște și se distinge prin iubire” (p. 166). Iubind cu adevărat pe Hristos și primind Trupul și Sângele Său în Sfânta Euharistie, dobândim îndumnezeirea, precizează argumentat autorul, căci „numai în urma adeziunii noastre concrete la Iisus accedem la sfințire și la unime cu Dumnezeu prin Sfânta Euharistie” (p. 181).

Accentuând faptul că „Paștele Domnului nu reprezintă simpla izbăvire a unui popor, ci mântuirea întregului neam omenesc, prin Învierea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu”, autorul explică că „aceasta este pecetea și garanția Euharistiei” (p. 205). De asemenea, ultimul capitol al cărții, intitulat sugestiv „*ICHTHYS, hrana vieții veșnice*”, evidențiază că episodul pescuirii minunate de la Marea Tiberiadei reprezintă „imaginea simbolică a Bisericii, a corabiei mântuirii” (p. 217): „Peștele (*ichthys*) de pe jăratec simbolizează atât Trupul euharistic, cât și Persoana lui Iisus Hristos” (cf. semnificația acronimului *ICHTHYS: Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Mântuitorul*, n.n.). Corabia plină cu pești ilustrează lucrarea comunitară a Bisericii, simbolismul eccleziologic fiind evident. Chemarea ucenicilor la prânzire (In 21,12-13) trimite la scena înmulțirii pâinilor și peștilor, care, de fapt, este aici duplicată, cu diferența că, acum Iisus un mai este doar un Învățător, ci Fiul lui Dumnezeu cel Înviat” (p. 219).

Concluzia care se impune din întreg comentariul, bazat pe identificarea centralității Euharistiei în Evanghelia a patra, arată că „omul este menit să se metamorfozeze în ființă euharistică, adică în stare permanentă de mulțumire, prin repetarea comportamentului Fiului ce mulțumește Tatălui, în deplină ascultare și comuniune... Prin fiecare participare la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie, copiem și reproducem mulțumirea pe care Fiul a adus-o Tatălui” (p. 222).

Lista bibliografică de la sfârșitul comentariului (p. 225-229) ne oferă practic cadrul de referință cel mai bun pe care-l avem la îndemână pentru Evanghelia a patra: lucrări patristice (Origen, Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Ioan Gură de Aur și Sf. Teofilact al Bulgariei), comentarii moderne (C. S. Keener, I. Olariu, Șt. Todirașcu, A. Scrima, V. Mihoc, J. Zumstein) și articole relevante pentru înțelegerea pericopelor ioaneice: prologul (M. Coloe; R. A. Culpepper, J. L. Staley), convorbirea cu femeia samarineană (St. Tofană), iertarea femeii adultere (In 7,53-8,11) (B. Holmes și S. R. Winfeld; Ch. Keith), precum și ale unor concepte ioaneice: Mielul lui Dumnezeu și Cuvântul lui Dumnezeu (Ath. - Daniel Negoită). De asemenea, nu lipsesc importante resurse despre Sabat (N.-E. Andreasen, J.-M. Sevrin, A. Wénin), sau despre receptarea unor cărți profetice în Evanghelia a patra, cum este studiul recent al lui A. Kubis: *Cartea lui Zaharia în Evanghelia a patra*, apărut în 2012).

Felicitând pe autor pentru acest demers exegetic atât de necesar pentru îmbogățirea studiilor biblice în limba română, dintr-o perspectivă pastoral-ortodoxă, dorim ca și celelalte lucrări ale colecției „Sfânta Scriptură pentru toți” să vadă cât mai curând lumina tiparului pentru toți cei interesați de teologia și spiritualitatea biblică.